

## ธรรมชาต

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์บนศาลา วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๓

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากคต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ไม่มีศาสนาพุทธ คุณสมัยก่อนไม่มีศาสนาพุทธ วิทยาศาสตร์ยังไม่เจริญนะ เวลาเกิดโรคระบาดขึ้นมาเราก็รักษากันไปตามมีตามเกิด ก็หายบ้างตายบ้าง เพราะว่ามันไม่มียา วิทยาศาสตร์ยังไม่เจริญ ก็พยายามชวนขวายกัน พยายามดิ้นชีวิตไว้ให้ชีวิตสืบต่อไป นั่นนะ เวลาวิทยาศาสตร์ยังไม่เจริญ ไม่มียา ธรรมก็เหมือนกัน ถ้าไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาตรัสรู้ธรรมแล้ววางศาสนาไว้ให้พวกเราก้าวเดินตาม มันก็เหมือนไม่มียา

ธรรมาวุธไง ธรรมนี้เป็นอาวุธสามารถชำระกิเลสได้ ไม่ต้องเกิดไม่ต้องตายอีก

ยาในทางโลกเขารักษาไข้ให้หายได้ แต่ไม่สามารถรักษาการเกิดการตายได้ ทุกคนต้องตายหมด แต่ศาสนธรรมนี้รักษานะ ธรรมาวุธ อาวุธของธรรมนี้เชือดเงื่อนไขกิเลสออกไปจากใจ ก็ต้องตายเหมือนกัน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้วธาตุขันธ์ แต่ดวงใจดวงนั้นไม่สืบต่ออีก

นี่ตายเหมือนกัน แต่เพราะว่าธรรมดาการเกิดมาของโลกลี ร่ายกายนี้ ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด แล้วก็หมุนเวียนตายเวียนเกิดไปตลอดเวลา เห็นไหม มันหมุนเวียนตายเวียนเกิดไปแต่ยารักษาโรคนี้เปรียบเหมือนกับทางวัตถุ อันนี้ถ้าเปรียบเหมือนทางวัตถุเพื่อจะรักษาเชื้อให้ชีวิตสืบต่อไป...สืบต่อไปเพราะเป็นโลกใจ โลกเป็นอย่างนั้น โลกนี้หมุนไปเวียนไปตามประสาโลกนี้แต่ธรรมนี้ชนะ ๓ โลกธาตุ ชนะหมดทั้ง ๓ โลกธาตุ กำจัดได้หมด ๓ โลกธาตุนี้ หัวใจนี้หลุดออกไปจากในวัฏวนนั้น นี่ธรรมถึงประเสริฐใจ

เราฟังธรรมมาก็ธรรมนี้ เราฟังธรรมเพื่อการฟังธรรมต่อหน้านี้ ความลึกลับสงสัยเกิดขึ้นต่อหน้านี้เป็นปัจจุบันขณะนี้ ชำระกิเลสซึ่งๆ หน้าใจ การฟังธรรมนี้ถึงเป็นเรื่องที่ว่าเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด มันเป็นปัจจุบันที่ว่าไม่มีโอกาสได้แก้ไข ถ้าเป็นการปฐกฐาวิธานมันก็ยังมีการต่อล้อต่อเถียง กิเลสมันเปลี่ยนไปตลอด มันเปลี่ยน มันไม่รับสิ่งใดๆ ทั้งสิ้น แต่ถ้าเป็นการฟังธรรม กิเลสถึงเวลาต้องฟัง แล้วต้องพยายามรับรู้สิ่งนั้นให้ได้

ธรรมนี้ชนะทั้งหมด นี่มาจากไหน? มาจากองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต้องชวนขวามา ธรรมนี้ลึกซึ้งมาก ลึกซึ้งกว้างขวางมากจนจับต้องกันไม่ได้ เราไม่สามารถจะจับต้องได้ หาไม่เจอ ทั้งๆ ที่อยู่ในหัวใจของเรา อยู่ที่เรานี้ แต่เราหาไม่เจอ เห็นไหม ถ้าหาเจอนะ เป็นทางโลก เป็นการแก้ไข เป็นการช่วยเหลือกันได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ที่มีความเมตตาโลกมหาศาล จะต้องเอาสิ่งที่ย่อย สิ่งทีละเล็กละน้อยมาแก้ไขพวกเราให้พวกเราได้ออกไปทางสะดวกสบาย แต่มันเป็นไปไม่ได้ เพราะว่าเชื้อของอวิชชา เชื้อของสิ่งที่ว่าพาเกิดพาดายนี้มันอยู่ในเนื้อของใจ มันเป็นอนุสัยที่ไม่มีเครื่องมือวิทยาศาสตร์ใดๆ เข้าไปจับต้องสิ่งนั้นได้ไง มันไม่มีทางที่จะเข้าไปจับต้องเข้าไปชำระล้างได้ เว้นไว้แต่ธรรม เหตุไฉน

ธรรมฝ่ายเหตุที่ใจดวงนั้นสร้างขึ้นมามีจะเข้าไปชำระกิเลสของใจดวงนั้นได้ ฉะนั้นถึงว่าเป็นผู้ชี้แนะ ฝากคตเป็นผู้ชี้ เป็นผู้บอกทาง ผู้ที่ก้าวเดินถึงก็มี ไม่ถึงก็มี ไปพักระหว่างทางก็มี แต่ถ้าฟังแล้วชี้ในทางที่ผิด ก้าวเดินในทางที่ผิด ก้าวไปไม่ถึงทางนั้น เห็นไหม ก้าวไปไม่ถึงทางนั้นก็ยิ่งไปไม่ถึงทางนั้นเลย นี่เป้าหมายในทางเดินที่ผิดพลาดออกไป ถ้าเป้าหมายที่ถูกต้องจะเข้าถึงจุดนั้นได้ นี่เราถึงต้องเชื่อธรรม

เชื่อใจ ศรัทธาความเชื่อเราเกิดขึ้น เรามีศรัทธา ศรัทธาแล้วมีปัญหา ปัญญาแยกแยะว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ปัญญาแยกแยะนี้ก็มีปัญญาที่ว่ากิเลสพาใช้อีกเหมือนกัน มันต้องปัญญาข้างนอกมันต้องลองผิดลองถูก เห็นไหม ความผิดพลาด ไม่มีใครเลยที่ประพฤติปฏิบัติแล้วไม่มีการผิดพลาด เห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๖ ปีนี้ไปศึกษากับเจ้าลัทธิต่างๆ ๖ ปี ศึกษาตลอด ศึกษามาแล้วเป็นอย่างไร ศึกษามานี้ของเขาใช้ไม่ได้เลย ก็เชื่อเขา มา ทำกับเขา มา พยายามประพฤติปฏิบัติไปกับเขา จนอาจารย์ถามว่าหมดแล้วที่จะสอน ให้เป็นผู้ที่อยู่ด้วยกันเพื่อจะสั่งสอนโลกได้เลย ให้อยู่เพื่อสั่งสอนโลก แต่สั่งสอนโลกนั้นมันเป็นความเชื่อของเขา แต่มันไม่เป็นความจริง จนต้องออกมาประพฤติปฏิบัติเอง นี่ความชวนขวามา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างบารมีมา ๔ อสงไขย แสนมหากัป เพื่อจะชำระ เพื่อจะตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า บุญญาธิการขนาดนั้นต้องไปลองผิคลองถูมา แล้วผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจะให้มันถูกต้องไปเลยนี้มันจะถูกต้องไปไหน ความที่มีกิเลสในหัวใจนี้ขับไล่ นี่เป็นโดยธรรมชาติของมัน เราต้องพยายาม มีความเชื่อมั่น

กำลังของใจ ถ้าใจเข้มแข็งมันเป็นไปได้หมด ถ้ากำลังใจเราอ่อนแอ เราทำอะไรเราก็ไม่มี ความจริงใจ นี่กำลังใจที่สำคัญ ฉะนั้นว่า กำลังใจสำคัญก็ต้องดูครูดูอาจารย์ ดูศาสดาที่เป็นบรมครูของเรา บรมครูของเรามีความเข้มแข็งขนาดที่ว่าอดอาหารจนขนร่วงออกหมด นั่นเป็นบาทฐาน บาทฐานเพื่อจะเข้าถึงหัวใจ

แต่เป็นความเข้าใจผิด เห็นใหม่ ว่าความเข้มแข็งในการประพฤติปฏิบัติ คิดว่าการทำอย่างนั้นมันเป็นจุดที่ว่าชำระกิเลสได้ใจ แต่มันเป็นเรื่องของกาย เป็นเรื่องของการทรมานให้ร่างกายนี้ ชาตินี้ไม่ทับขันธ์ คือหัวใจนี้ ร่างกายนี้มันมีความสุขความสบายขึ้นมา เราก็จะคิดแต่เรื่องตามแต่ สะดวกสบาย ต้องทรมานใจ แต่การทรมานนั้นทรมานที่กาย ไม่ได้ทรมานที่ใจ ต้องทรมานที่หัวใจเพราะกิเลสอยู่ที่หัวใจด้วย นี่มันอยู่ในหัวใจทั้งนั้น

ความผิดพลาดขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็มีอยู่ ทำมาแล้วถึงเข้าใจ แต่ถ้าเป็นการเพื่อให้ลดทอนเรื่องของธาตุขันธ์ที่มีพลังกำลังออกไป ความลึกคะนองของใจ ใจที่มีกำลัง นี่ อันนั้นย้อนกลับมา ถึงเวลาย้อนกลับมาเวลาฉันอาหารแล้ว นั่งวิปัสสนาคืนนั้น อานาปานสติ กำหนดอานาปานสติให้จิตนี้มีความสงบขึ้นมาเป็นสัมมาสมาธิ จิตที่เป็นสัมมาสมาธิ เวลาปฐมยาม นี่ บุพเพนิวาสานุสติญาณ ความหยั่งรู้นี้รู้ได้ขนาดนั้น จุตูปปาตญาณก็รู้ได้ขนาดนั้น นี่พื้นฐานของใจเป็นไปได้อยู่ แต่มันไม่เข้าถึง ขนาดว่าใจเป็นผู้ที่พารู้สึกออกมายังไม่สามารถชำระกิเลสได้ ไม่ใช่ชำระกิเลสได้

จนอัสวักขญาณ เห็นใหม่ นี่อัสวะ อัสวักขัยโดนทำลายไป นี่อัสวักขญาณเกิดขึ้น มาถึงเป็นการทำลายกิเลสในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถึงได้รู้ว่ามันอยู่ที่กลางหัวใจ อยู่ในหัวใจของเรา นั่นนะ คนเราถึงมีความประเสริฐ ประเสริฐตรงนี้ไง ประเสริฐตรงที่ว่าหัวใจที่จะรองรับธรรม มีหัวใจที่จะเป็นภาชนะที่จะใส่สัมผัสกับธรรมได้ ไม่มีสมบัติใดๆ ในโลกนี้ที่สัมผัสธรรม

พระพุทธเจ้าวางไว้วันนี้ก็เพราะเรามีผู้ที่ประพฤติปฏิบัติตาม มีหมู่ครูบาอาจารย์นั้นประพฤติปฏิบัติมา สั่งสอนกันมา พยายามทำให้เข้าถึงจุดของหัวใจนี้ให้ได้ แต่ถ้าการเข้าถึงจุดหัวใจ เอาใจนี้เป็นงาน เห็นไหม งานแล้วส่งออกมันเป็นโลกไปเหมือนกัน

คูติ คุณเขา เห็นไหม ภูเขาทั้งภูเขา เราจะเห็นภูเขาใหม่ ถ้าภูเขานั้นต้นไม้ก็ล้มไปหมด ภูเขานั้นต้นไม้ก็ล้ม เราเห็นแต่ต้นไม้ในภูเขานั้น ภูเขาก็เหมือนกัน ในร่างกายของมนุษย์นี้ ร่างกายมันปกปิดหัวใจเอาไว้ เราจะแสวงหาหัวใจ เราจะแสวงหาการทำงาน เราจะแสวงหาแร่ธาตุอันหนึ่ง ธาตุของธรรมใจ ธาตุของธรรมแต่มันยังสกปรกอยู่

ธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ตรัสรู้ไปนี่อาสวักขณญาณชำระแล้ว ในหัวใจนั้นเป็นธาตุรู้ ธาตุรู้นี้เป็นธาตุของธรรม นี่ธรรมธาตุอยู่ในหัวใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้ววางศาสนาไว้เพื่อให้เราก้าวเดินตามเข้าไปถึงธรรมอันนั้น เห็นไหม มีวิธีการ มรรคอรียสัจจะเป็นวิธีการเข้าไป เราจะทำเข้าไปอย่างไร แต่ในเมื่อเราเกิดมาเหมือนเจ้าชายสิทธัตถะ เจ้าชายสิทธัตถะเกิดขึ้นมาก็เกิดขึ้นมาเป็นกิเลสพาเกิด เกิดมาเป็นมนุษย์เรานี้แหละ แล้วออกประพฤติปฏิบัติจนพ้นไป

นี่เราก็เกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาเป็นมนุษย์ก็กิเลสพาเกิด ในเมื่อกิเลสพาเกิด จะทำอย่างไรก็แล้วแต่ เราก็ยังมีแต่สิ่งที่ว่าหลอกลวงของเราไปตลอด เราจินตนาการไป มันก็เหมือนเราหาแร่ธาตุในภูเขานั้น เรามุกเบิกขึ้นไปบนภูเขานั้น แล้วเราแสวงหาแร่ธาตุในภูเขานั้น ต้นไม้สิ่งต่าง ๆ นั้นอยู่บนภูเขานั้นมันก็กีดขวางในการแสวงหาของเรา เราแสวงหาด้วย แล้วมีความหลบหลีกสิ่งต่างๆ เห็นไหม นั่นละ มันก็เป็น งานนั้นเป็นงาน แต่งานนั้นไม่เป็นงานโดยชอบใจ

ถ้าเป็นงานโดยชอบ เราต้องตัดต้นไม้ที่ออกให้หมดเพื่อเราจะหาแร่ธาตุในภูเขานั้น เราต้องปรับพื้นที่ก่อน เห็นไหม อันนี้เป็นสมถธรรมใจ เราต้องทำความสะอาดของใจ พอใจเราสงบขึ้นมา เหมือนภูเขาทั้งภูเขา เราทำลายต้นไม้ เราพยายามโค่นต้นไม้ที่ออก ก็โค่นอารมณ์ความคิดของเราใจ โค่นอารมณ์ความคิดในหัวใจของเราให้เข้าถึงภูเขานั้น ถ้าเข้าถึงภูเขานั้น นี่คือต้นทุน ถ้าเรามีต้นทุนขึ้นมา การประกอบสร้างบริษัท การทำประกอบต่างๆ ขึ้นมาต้องมีทุนขึ้นมาก่อน ในเมื่อไม่มีทุนอยู่เราทำไปมันก็เวียนอยู่ในนั้น เห็นไหม เวียนอยู่ในวัฏวนอันนั้น

ในเมื่อเราขึ้นไปบนต้นไม้แสวงหาไปเรื่อย เราแสวงหาของเราไปเรื่อย นี่มันเวียนไปเวียนมาอยู่อย่างนั้น ถ้ามันเวียนไป เจอนั้นมันก็เจอแต่เปลือก เปลือกก็คือว่าเราเจอแต่สิ่งข้างนอก เพราะ

ต้นไม้มันขวางอยู่ ต้นไม้นั้นขวางอยู่ เราทำต้นไม้ให้มันไปได้ ต้นไม้เป็นวัตถุ แต่จะเปรียบถึงธรรมในหัวใจ แร่ธาตุใด ธาตุที่เป็นธาตุรู้ ธาตุรู้คือหัวใจ ถ้าหัวใจมีความสงบขึ้นมา มันทำลายต้นไม้มันออก อารมณ์สิ่งต่างๆ นั้นออกไปเป็นกัลยาณปุณฺณ

ปุณฺณคนหนาไปด้วยกิเลส ความคิดแผ่ซ่านออกไปด้วยความคิดของเราตลอดออกไป นี่ความคิดที่มันคิดอยู่นี้กิเลสมันพาคิด พอพาคิดขึ้นไป เราคิด เราตรึงถึงธรรม เราตรึงเรื่องของธรรม เรื่องของธรรมนี้แหละ ธรรมที่เราคิดอยู่นี้ มันก็มีส่วนความเห็นของเราบวกเข้าไปด้วย เห็นไหม นี่ต้นไม้มันขวางอยู่ ต้นไม้ต้นไม้นั้นขวางการทำงานของเราอยู่ เราคิดไป เราตรึงไปขนาดไหนมันก็คิดตรึงไป ตรึงไปเฉยๆ ตรึงออกไป ตรึงออกไป

ถ้ามันตรึงถึงที่สุดของมัน ถ้ามันตรึงของมันถึงที่สุดมันก็ต้องไปปล่อยวางตรงนั้น ปล่อยวางตรงนั้น ความเข้าใจของเรา เราว่าตรงนั้นมันเป็นอะไร? มันเป็นส่วนที่ว่าเป็นผลของงาน เห็นไหม เพราะอะไร เพราะเราทำไปแล้ว นี่ในความเห็น การประพฤติปฏิบัติที่ว่าความเห็นของเราที่ยังไม่ควรแก่การงานไป

ถ้าควรแก่การงาน ใจนี้ควรต้องทำความสงบเข้ามาด้วยกรรมฐาน ๔๐ ห้อง จะสิ่งใดก็ได้ ขอให้ทำใจของเราให้สงบลงไปก่อน พอจิตของเราสงบลงไป ความรุ่มเย็นของใจจะเกิดขึ้น ความรุ่มเย็นของใจ เห็นไหม เหมือนภูเขาทั้งหมดโดนเราโค่นต้นไม้ออกไปหมด นี่เราเห็นเนื้อของภูเขาเพื่อจะค้นคว้าหาแร่ธาตุนั้นไป

ธาตุรู้อยู่ในหัวใจ อยู่ในร่างกายของเรา เราจะหาธาตุรู้ของเรา จับธาตุรู้ของเราขึ้นมาทำงานได้อย่างไร เพราะธาตุรู้นี้หลงไหลได้ปลื้มไปหมด เวลาคิดขึ้นมาจะคิดแบบโลก คิดแบบวนเวียนออกไป วนออกมาถึงทางโลกของเราทั้งหมด นี่ธาตุรู้มันหมุนออกไปๆ หมุนออกไปพร้อมกับความยึดมั่นถือมั่น ความยึดมั่นถือมั่นนี้ทำให้เราหลงไหล

เราหลง หลงเพราะว่าเราคิดเราต้องเชื่อมั่นว่าไม่มีใครจะรักเราเท่ากับเราใช่ไหม ถ้าเมื่อสิ่งใดที่เราคิด เราคิดนี้ต้องเป็นเรา พอเราคิดขึ้นมาเป็นเรา มันหมุนออกไป มันพาเรากระโจนออกไปทั้งหมดเลย แล้วกว่านั้นเอาแต่ความทุกข์เข้ามาทับถมหัวใจนะ กว่านั้นเอาความทุกข์เพราะความคิดอันนั้นมันให้ค่ากับหัวใจตัวนั้น ให้ค่ากับดวงใจใจ ดวงใจรับผลของความคิดของเรา เราตรึงขึ้นมา ก่อน เราคิดขึ้นมาใดๆ ทั้งสิ้น มันจะให้ค่ามาที่หัวใจ หัวใจจะได้รับความรุ่มร้อน ได้รับความร้อนในหัวใจนั้นมาก

ถ้าหัวใจ เราไม่ให้เขาคิดโดยธรรมชาติของเขา ให้คิดในกรรมฐาน ๔๐ ห้องนี้ เห็นไหม กำหนดพุทโธๆ กำหนดสิ่งใดก็ได้ใน ๔๐ ประการนั้น นี่สัมมาอรหัง สิ่งใดๆ ที่เราทำอยู่ กำหนดเข้ามาๆ ให้ใจนี้กินนี้เป็นอาหารแทน ธรรมชาติของใจนี้ทรงตัวเองอยู่ไม่ได้ แต่มีพลังงานมากนะ สิ่งที่มีมันลึกลับมองไม่เห็นด้วย แล้วพลังงานอยู่ในตัวของมันเอง พลังงาน เห็นไหม แล้วหลงไหล ได้ปลื้มไปกับอำนาจวาสนา อำนาจวาสนาคือการสะสมมาของใจดวงนั้น คิดมากคิดน้อย การคิดมากคิดน้อยอยู่ที่ใจดวงนั้น จริตคนไม่เหมือนกัน จริตนิสัยคนหนักเบาต่างกัน เพราะว่าความสะสมมาของใจไม่เหมือนกัน ถึงว่า ต้องให้อาหารกับใจดวงนั้น ให้อาหารใจ

แต่เดิมนี่เขาแสวงหาด้วยความหิวโหย เห็นไหม ใจนี้กินอารมณ์เป็นอาหาร กินอารมณ์คือ กินความคิดนี้เป็นอาหาร ความคิดนี้จรมา จรมาแล้วปกคลุมใจไว้ ปกคลุมธาตุรู้ ธาตุที่เราต้องการ แสวงหานี้ไม่เจอ เราคิดออกไปเท่าไรมันก็เป็นอารมณ์ก็คิดออกไปๆ แล้วปกคลุมใจ ผลของมันที่ว่า ให้คำนี้ปกคลุมมาๆ มันก็เลยเราคิด จะดีใจจะภูมิใจสิ่งที่พาเราคิด เราคิดหรือว่าเราไม่พอใจก็แล้วแต่ มันปลุกไส นั่นคือค้นหาความทะยานอยาก ค้นหาใจ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ค้นหาความทะยานอยากมันอยู่ในสมุทัย ถึงว่าตัวสมุทัยนี้เป็นตัวปั่นป่วนทั้งหมด ตัวผูกใจ ตัวสมุทัยคือตัวก่อเหตุ ตัวผูก

จิตนี้เกิดมาพร้อมกับ อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา ปกคลุมใจมา ใจของตัวโดนปกคลุมด้วย อวิชชาอยู่แล้ว แล้วมันก็สร้างผลงานของมัน ขับถ่ายอยู่บนหัวใจของสัตว์โลกผู้ประพฤติปฏิบัตินี้แหละ มันขับถ่ายอยู่ตลอดเวลา ขับถ่ายเอาความทุกข์ เอาความฟุ้งซ่านไว้ในหัวใจของเรา ในหัวใจมันขับถ่ายทิ้งไว้ แล้วก็ไปผลกับเรา แล้วเราก็แก้ไม่ถูก แก้ไม่ถูก ไม่มียา เห็นไหม

แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมาวุธ เริ่มต้นกรรมฐาน ๔๐ ห้อง ต้องพยายามให้ ใจนี้ดื่มกิน กำหนดพุทโธ กำหนดสิ่งใดๆ กรรมฐานนี้ให้คำปริกรรม ให้พยายามถึเข้าไปๆ จากเดิมที่เขาไปคว้า เขาหิวโหย เขาถึงได้กินอารมณ์เป็นอาหาร เสวยอารมณ์ใจ ธาตุรู้แสดงตัวด้วยการ เสวยอารมณ์ อารมณ์ก็คิดมาเป็นเรา เราคิดในที่ไหน นี่ความคิดที่เป็นเรา เราคิดในความเห็น ในความยึดมั่นถือมั่น ในความเห็นของใจคิดว่าทุกอย่างเป็นอย่างเป็นของเรา สรรพสิ่งในโลกนี้มีเพราะมีเรา เราถึงมีความยึดมั่นถือมั่น ความยึดมั่นถือมั่นของอวิชชานะ แต่ความคิดพื้นๆ นี้ เราว่าเราเข้าใจ อันนี้เป็นสัญญาใจ สัญญามันอยู่ในขั้น ๕ ไข้ไหม รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เห็นไหม สัญญาคือความจำได้หมายรู้นี้ เวลาประพฤติปฏิบัติ กิเลสคืออวิชชามันจะขับไส คือว่ามันจะต่อต้านใจ จะทำให้เราล้มลุกคลุกคลาน

สิ่งที่เรารู้ที่เราอยู่แล้ว แต่ความรู้ด้วยสัญญา กับความรู้ตามความเป็นจริงมันคนละเรื่องกัน ความรู้โดยสัญญานี้มันเป็นสิ่งที่ขับเคลื่อนออกมาจากใจแล้ว มันเป็นปลายพลังงานของธาตุรู้ นั่นแล้ว พลังงานของตัวนี้มันคิดแล้วมันส่งออกมา ถึงสัญญา สัญญาคือว่าเราต้องไปคิดเอาไปนึกเอาว่า พระพุทธเจ้าสอนว่า ไม่ใช่เรา สรรพสิ่งนี้ไม่ใช่เรา เราก็ดูว่าไม่ใช่เรา เวลาเราจับต้องอารมณ์ได้ว่า ไม่ใช่เรา นั่นไม่ใช่เรา... ไม่ใช่เราต่อเมื่อมันจบไปแล้ว นี่มันถึงว่าเป็นสัญญา สัญญาคือความจำได้หมายรู้ สัญญาคือถือปี่มา สัญญาคือสิ่งที่เรารู้มันไม่มีเหตุมีผลพอใจ สิ่งที่ไม่มีความมีเหตุมีผลมันถึงชำระกิเลสไม่ได้ ถ้าเราว่าเป็นอย่างนั้นจริง ทำไมมันไม่ปล่อยวางจริงตามเราเป็นจริงละ

จิตนี้เวลาสงบเข้ามา กิณคัมภีระ กิณธรรมะเป็นอาหาร เป็นยาเข้าไปรักษาใจ จนใจมันปล่อย ปล่อย ความปล่อยอันนั้นมันเป็นสมถกรรมฐาน สมถกรรมฐานมันก็เหมือนภูเขาที่ว่าต้นไม้นั้นโคนโคนล้มออกไป ร่างกายนี้มันปล่อยวางชั่วคราว จิตนี้จะมีอิสระเสรีของใจขึ้นมา ใจนี้จะเป็นอิสระเสรีจากที่ว่ามันแผ่ฐานออกไป

เราไม่เคยจับต้องใจของเราได้ เราไม่เคยรู้เลยว่าใจเราเป็นอย่างไร เวลาเรารู้ขึ้นมามันรู้เป็นอารมณ์ไปหมด รู้สิ่งต่างๆ ไปทั่ว แต่มันไม่รู้ตัวมันเอง พอมันจะสงบขึ้นมา มันจะรู้ตัวมันเอง เพราะมันสงบของมันเข้ามา เห็นไหม มันจะรู้ตัวมันเอง สิ่งที่ยังรู้ตัวเพราะมีสติ สติสัมปชัญญะจะพร้อมเข้ามาทำให้จิตนี้สงบเข้ามา พอจิตสงบเข้ามาพร้อมกับสติสัมปชัญญะละเอียดเข้าไปๆ นี่คือการที่เราเรามีความสงบพร้อมขึ้นมากับความสุข ความสุขในความสงบนั้น นั่นคือภูเขา

สิ่งที่เป็นภูเขา เพราะเราทำลายต้นไม้อะไรที่ปกคลุม สิ่งที่ปกคลุมคือความไม่เข้าใจ มันเคยแผ่ฐานออกไป ภูเขานั้นพร้อมกับต้นไม้อะไรที่ปกคลุมภูเขาไว้ทั้งหมด นี่มองไปก็มีแต่ต้นไม้มันเห็นแต่ต้นไม้มันไม่เคยเห็นหินเห็นอะไร ที่นี้พอเข้าถึงภูเขาแล้ว เข้าถึงหัวใจนี้ หัวใจเป็นใจของเรา เราจะแสวงหาแร่ธาตุในธาตุรู้ในภูเขานั้น ในหัวใจนั้น ต้องจับตัวธาตุรู้ให้ได้

ตัวธาตุรู้ เห็นไหม เราจับตัวใจของเราให้ได้ ถ้าจับตัวใจของเราได้ จับได้นะ เราจับของเรานี้ การจับ การแสวงหาแร่ธาตุในภูเขานั้น เขาต้องขุดค้นใช้ไหม การแสวงหาใจก็ต้องขุดค้นใช้ไหม การแสวงหาจิตใจ กาย เวทนา จิต ธรรม ถ้าได้กาย เวทนา จิต ธรรม เป็นสติปัฏฐาน ๔ เป็นสมรภูมิ เป็นที่ซึ่งควรแก่การงาน

ธาตุรู้มันปกคลุมไปด้วยอวิชชาปญญา สงขาร จากภายในแล้วสืบทอดออกมาเป็นขั้น ๕ จากขั้นในขั้นขึ้นออกมา เป็นอารมณ์ออกมาภายนอก แล้วมายึดมันถือนั่นในร่างกายกับ

หัวใจนี้เป็นเนื้อเดียวกัน ชาติรู้มันหลงไหลได้ปริ่มใจ แต่เราไม่รู้ตัวใดหลงไหล เราได้แต่  
สัญญาอารมณ์ที่เราเกิดขึ้นเท่านั้น เราจับได้เท่านั้นเอง ถ้าเราไม่ค้นคว้าใจ

ถ้าเราค้นคว้าเข้าไป พยายามสังเกตดู ความคิด ดูใจที่มันเกิดขึ้นนั่นนะ สิ่งที่เกิดขึ้น สิ่งใด  
เกิดขึ้นก่อน สิ่งใดเกิดขึ้น เห็นไหม สัญญาจำได้ข้างนอกเป็นสัญญาจำได้ข้างนอก สัญญาจำสิ่งที่  
เปรียบเทียบ สิ่งที่เราเปรียบเทียบ หมายถึงว่าวิธีการทำงานของใจ ใจนี้เปรียบเทียบ สัญญาคือ  
การเรารู้มาแล้วจำเข้ามา เห็นไหม นั่นคือสิ่งที่เราจำเข้ามา สิ่งที่เราเปรียบเทียบหมายถึงว่ามัน  
เป็นเนื้อๆ ของสัญญา สัญญานี้เป็นที่ผ่านของพลังงานของใจที่ออกมารับรู้ในขั้น ๕ สัญญานี้จะ  
เปรียบเทียบ หมายถึงว่ามันจะให้ค่าก่อน สิ่งที่ให้ค่าแล้วมันจะหมุนไป ถ้าเราจับได้ เราจะเห็นว่า  
ขั้น ๕ นี่สิ่งใดเกิดก่อนใจ นี่ถึงเห็นตัวของใจ ถ้าเห็นตัวของใจถึงเห็นตัวของจิต

กาย เวทนา จิต ธรรม นี่เห็นทองคำไหม ทองคำนี้ทองคำคือแร่ธาตุ ธาตุของใจ เราจับใจได้นี่  
เป็นต้นทุน ต้องมีทุน ต้องมีทุนขึ้นมาเราถึงจะประกอบธุรกิจได้ ต้องมีเหตุขึ้นมาเพื่อจะวิเคราะห์  
วิจัยขึ้นมา เราถึงจะวิเคราะห์วิจัยจนแร่ธาตุนั้นจะบริสุทธิ์ได้ไหม แร่ธาตุนั้นจะบริสุทธิ์ได้ นี่คือแร่ธาตุ  
ที่มันคลุกเคล้าไปกับพวกดิน พวกความยึดมั่นถือมั่น พวกยังอยู่ในหิน มีส่วนประกอบของหิน เรา  
ต้องไปทำการแยกส่วนออก ความแยกส่วนออก แยกส่วนทั้งหมด เห็นไหม

ภูเขา ภูเขา เป็นเราทั้งหมด ทั้งภูเขา ทั้งใจมันยึดมั่นถือมั่นเป็นอันเดียวกัน สิ่งที่ยึดมั่นถือมั่น  
ออกไปแล้ว ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่ไม่เป็นความจริง ถ้ายึดมั่นถือมั่นในสิ่งที่ไม่เป็นความจริง มันก็  
กว้านเอาแต่ความผิดพลาดมาให้กับหัวใจของเรา เพราะคิดก็คิดผิด ทำก็ทำผิด เพราะความ  
หลงไหลผิดตั้งแต่ที่แรก เห็นไหม แร่ธาตุนั้นมันยังใช้ประโยชน์ไม่ได้ เพราะว่าได้แร่ธาตุขึ้นมา แต่  
แร่ธาตุนั้นโดนวัตถุต่างๆ หรือว่าสิ่งในแร่ธาตุต่างๆ ปกคลุมไว้ผสมกันอยู่ เราต้องวิเคราะห์ออกมา  
แยกธาตุแยกทองคำออกมาจากดินออกมาจากหินจากทรายออกมาให้ได้ แยกธาตุรู้ใจ แยก  
ความเห็นผิดออกมาให้ได้ ความแยกนี้ต้องใช้ความใคร่ครวญ ความใคร่ครวญนั่นนะ นี่คือการ  
หลอม

เราหลอมทองคำ เห็นไหม เราต้องหลอมทองคำแยกส่วนออกมาเพื่อให้ทองคำนั้นบริสุทธิ์  
ขึ้นมา นี่ก็เหมือนกัน ความคิดของเรามันสกปรก ธาตุนั้นมันสกปรก ธาตุนั้นมันผสมไปด้วยสิ่งอื่น  
มันจะไม่มีคุณค่าราคาขึ้นมา มันจะมีคุณค่าขึ้นมามันก็ต้องมีความบริสุทธิ์ในตัวมันเอง อันนี้เป็นแร่  
ธาตุ

แต่ความเห็นผิดนี้ ความเห็นผิดเป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรมมันยึดมั่นถือมั่น สิ่งที่เป็นนามธรรมยึดมั่นถือมั่นในความเห็นของเขา ความเห็นของใจนี้ยึดมั่นถือมั่นไปด้วย แล้วพอยึดมั่นถือมั่น เห็นใหม่ เพราะความยึดมั่นถือมั่นมันถึงว่าให้คุณค่าความคิดนั้นผิดพลาด ความคิดผิดพลาดหมุนไปๆ แล้วเราไม่ทันกับอารมณ์ของเราเอง

ทั้งๆ ที่ว่าเราจะวิเคราะห์วิจัยเขา ทำไมให้เขาดึงเราไป เราไม่ทัน จนหลุดไม้หลุดมือไป

เวลาจับใจของเราได้ขึ้นมา แล้วเราจะพยายามจะดูธาตุดูขันธ์ ความที่ว่าธาตุดูขันธ์แบ่งแยกออกไป ถ้าพลังงานนี้ยังมีพลังงานมากมันจะหมุนไป ความหมุนไป อันนี้เราจะแยกแยะไม่ได้เลย เราจะแยกแยะอารมณ์ของเราออกจากความเห็นผิดอันนี้ไม่ได้เลย เพราะมันสืบทอดกัน สังขารมันปรุงมันแต่ง ความปรุงแต่งของสังขาร เพราะเห็นสิ่งใดให้ค่าแล้วสัญญาเกิดขึ้น วิญญาณรับรู้ นี่สังขารจะปรุงจะแต่งไปตลอด ความปรุงแต่งความแต่งนั้นมันเสวยอารมณ์

จากสิ่งที่ว่า แต่เดิมมันเป็นเสวยอารมณ์ เป็นโลกไปทั้งหมดเลย เราใช้คำปริกรรมเข้ามา จนเขาปล่อยเอง ความปล่อยเองนั้นเขาปล่อยเพราะคำปริกรรม เขาไม่ได้ปล่อยเพราะด้วยวิปัสสนาญาณ ความปล่อยด้วยคำปริกรรมก็เหมือนทำความสงบของใจ ใจนี้สงบขึ้นมาได้เพราะคำปริกรรมนั้น คำปริกรรมนั้นนี้เป็นธรรมาวุธหายๆ อันหนึ่งที่จะเข้ามา

วิปัสสนาญาณนี้เกิดขึ้นมาจากธรรมาวุธขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า กลายเป็นธรรมาวุธของใจดวงนั้น ใจดวงที่ทำจิตขึ้นมาของเราขึ้นมา มันจะมีพลังงานของเขาขึ้นมาเอง พลังงานของใจดวงนั้นขึ้นมาเพราะมีสมาธินี้เป็นพลังงาน มีสติ มีสัมปชัญญะ มีการงาน มีการประกอบการวิเคราะห์วิจัย การวิปัสสนาใจ การวิปัสสนาในใจนั้นเกิดขึ้น พอในใจเกิดขึ้น วิปัสสนาเกิดขึ้น มันหมุนไปเรื่อยๆ นี่ธรรมจักๆ จะเกิดขึ้น ธรรมจักๆ จะเกิดขึ้นจากใจดวงนั้น พลังงานจะเกิดขึ้นจากใจดวงนั้น มันก็เป็นธรรมของใจดวงนั้น

จากที่ว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนมา มีความเชื่อมีความศรัทธา สร้างสมใจของตนเองขึ้นมาจนเข้มแข็งขึ้นมาได้ จากใจที่ว่าเป็นข้าของกิเลสผลึกไสยะ เป็นข้าของเขา โดนเขาปกครองไว้หมดแล้วเขาผลึกไส้ออกไป เราต้องตามไป เราอยากจะยับยั้ง ใจนี้เวลาศึกษาธรรม ทุกคนมีความตั้งมั่น ทุกคนเวลาคิดถึงการประพฤติปฏิบัติ มีความเข้มแข็งว่าจะทำ จะ เคยๆ แล้วก็ล้มไป จะ แล้วก็ล้มไป

วิปัสสนา ยิ่งแล้วขึ้นไปใหญ่ เพราะเริ่มต่อสู้แล้ว เริ่มต่อสู้ เริ่มเข้าไปถึงเนื้อหาของทองคำ เนื้อหาของธาตุใด ธาตุ ธาตุของใจ เราเริ่มจับธาตุของใจได้ นี่วิเคราะหวิจยจะเกิดขึ้น พอมันจับได้ มันเกิดขึ้น ถ้าคนทำไม่เป็น พอวิเคราะหวิจยแล้วปล่อย นี่ความปล่อยอันนั้นเขาจะเข้าใจว่าเป็นผล เห็นไหม

เป็นผลไปไม่ได้ ถ้าเป็นผลไปได้ มันต้องมีผลออกมาให้ความรู้เห็นจริง มีผลอันนั้น แต่ผลเพราะเราเข้าไปรู้ รู้เพราะว่าใจมันหมุนไปรอบเดียว เห็นไหม วิปัสสนา ถึงว่า ต้องหมั่น... ในมุตโตทัยของหลวงปู่มั่นว่า ต้องคราดต้องไถอยู่ตลอดเวลา ในพระไตรปิฎกก็ต้องบอก วิปัสสนานี้ต้องทำอยู่ตลอดเวลา แม้แต่การก้าวการเดินให้มีสติสัมปชัญญะอยู่ตลอดเวลาทุกลมหายใจเข้าออก

ถามพระอานนททีที่เดียวว่า “คิดถึงความตายวันละกี่หน”

เห็นไหม “คิดถึงความตายทุกลมหายใจเข้าและหายใจออก”

ทุกลมหายใจเข้าและหายใจออกนี้ทุกเวลาที่ยังต้องทำตลอดไป การทำตลอดไปนี้ ถึงที่สุดของการประพฤติปฏิบัติแล้วมันจะมีผลขึ้นมา ผลอันนั้นมันไม่ต้องทรงไว้ ไม่ต้องพยายามแบกหามไว้ ถ้าเป็นผลขึ้นมาแล้ว ผลนั้นจะเป็นตามความเป็นจริง

แต่ไม่ใช่เป็นผลนี้ มันเหมือนกับเรากลบไว้ทับไว้ไง เราในเมื่อมันไม่สะอาดจริง ความที่เรากลบไว้ทับไว้ ความกลบไว้ทับไว้มันเจริญงอกงามขึ้นมาได้ใหม่ เห็นไหม สิ่งที่ว่าอวิชชาในหัวใจนี้ไม่ได้ชำระออกไป มันจะต้องเจริญขึ้นมาแน่นอน

ต้นไม้ เราโค่นต้นไม้ลงไป แต่เราไม่ได้ถอนรากของเขารู้นมา มันจะต้องแตกออกมาใหม่แน่นอน ในการวิปัสสนาก็เหมือนกัน วิปัสสนา พอมันปล่อยวางออกไป มันเป็นงานที่เหนื่อย เป็นงานที่วิสาขยอของคน สูดยอของผู้ประพฤติปฏิบัตินะ งานใดๆ ในโลกนี้ไม่เหมือนกับการชำระกิเลส งานชำระกิเลสนี้ทุ่มทั้งร่างกายและแรงใจทั้งหมด ทุ่มลงไปทั้งร่างกาย เห็นไหม ร่างกายก็พยายามตั้งใจ ไม่ก้าวเดิน หรือถ้าเดินจงกรมอยู่มันก็ต้องมีร่างกายและแรงใจ

แรงของใจสำคัญ เพราะกิเลสมันอยู่ที่ใจ จะพิจารณากายหรือพิจารณาจิตก็แล้วแต่ ต้องอาศัยใจนี้เป็นผู้พิจารณา อาศัยใจที่เป็นธัมมจักข นี่เป็นผู้ก้าวเดินออกไป ธัมมจักข จะเกิดจากใจดวงนั้น จะเป็นเครื่องยืนยันกันเด็ดขาด ใจดวงนั้นจะรับรู้ ว่า ความวิปัสสนาออกไป เวลา ญาณ อุท

ปาติ ญาณที่เกิดขึ้น วิชชา อุทปาติ วิชชาที่เกิดขึ้น อาโลโก อุทปาติ ความเข้าใจกระจ่างแจ้งที่เกิดขึ้น เห็นใหม่ ในธรรมจักๆ นี่กิจที่เราควรทำ ธรรมอย่างนี้มันจะเกิดขึ้น เกิดขึ้นในหัวใจดวงนั้น

จากสิ่งที่เราฟังครูบาอาจารย์มา ศึกษาในพระไตรปิฎก ในองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่วางไว้ นั่นเป็นสิ่งที่ว่าป็นสุดมยปัญญาที่จามา สิ่งที่เกิดขึ้นกับหัวใจที่ประพฤติปฏิบัติอยู่เดี๋ยวนี้ มันป็นสมบัติของใจดวงนั้น ใจดวงนั้นจะซึ่งมาก แล้วใจดวงนั้นจะมีกำลัง มีแก้ไข ถ้าเดินถูกทาง

ถ้าเดินไม่ถูกทางพร้อมกับกิเลส เห็นใหม่ คนที่มีกิเลสอยู่แล้วยังมีความคิดอยู่ เวลาวิปัสสนามาถึง เวลามันปล่อยวางแล้วจะไม่ทำซ้ำทำต่อใจ เข้าใจว่าอันนี้เป็นผล แล้วก็อ้อมไป อ้อมภูเขาไป แต่ไม่ได้ทำลายภูเขาอันนั้นออกไปด้วย ภูเขาในหัวใจของเรา เพราะมันติดอยู่ กายกับใจนี้มันติดอยู่ด้วยกัน ธาตุนี้มันยังไม่แบ่งแยกออกจากกัน มันจะเป็นธาตุบริสุทธิ์ไปไม่ได้ มันป็นสิ่งที่สกปรกไปขนาดนั้น แยกออกนี้ ถ้าป็นวัตถุธาตุนี้แยกออกแล้วออกจากกัน

แต่นี้ป็นนามธรรม ป็นใจ แยกออกจากกันนี้ ถ้ามีพลังงาน มีจิตนี้ป็นสัมมาสมาธิ จิตนี้มีความตั้งมั่นอยู่ มีพลังงานแยกออก เพราะเขาทนไว้ไม่ได้ใจ มันป็นไตรลักษณ์ มันเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไปจริงอยู่ เกิดดับๆ ด้วยความเร็วมาก พอใจมันวิปัสสนาเข้าไป มันจะเห็นความเกิดดับพร้อมกับแยกออก ความเกิดดับ เห็นใหม่ เขาแปรสภาพอยู่

แต่ไอ้สิ่งที่ว่าเห็นไตรลักษณ์เง ี เห็นว่าการเกิดการดับในหัวใจ แล้วสิ่งที่ไปเกาะเกี่ยวกับสิ่งนั้น นี่ดับปล่อยออกมา ความปล่อยออกมาจากญาณที่เห็นจริง ความเข้าใจจริง ป็นไตรลักษณ์ คือว่าป็นสิ่งที่ทนไว้ไม่ได้ สิ่งที่ทนกับอำนาจของวิปัสสนาี้ไม่ได้ เขาจะขาด ถ้าทำซ้ำๆ แล้วจะขาดออกจากกัน จิตนี้ป็นจิต ภูเขาป็นภูเขา ร่างกายป็นร่างกาย จิตนี้ป็นจิต มันป็นทุกขนี้ป็นทุกข ความแยกออกจากกันจะแยกออกจากกันเห็นชัดๆ ความเห็นชัดๆ อย่างนี้ซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนเห็นชัดขนาดที่ว่าหลุดออกไปเลย เห็นใหม่

ธาตุที่ว่าป็นสิ่งที่สกปรกขึ้นมาก็สะอาดขึ้นมาจากความยึดมั่นถือมั่น ความสะอาดขึ้นมามาชั้นหนึ่ง นี่ธาตุของเรา ธรรมธาตุนี้ยังอยู่ข้างในลึกๆ อันนี้เป็นปลายเหตุ เห็นใหม่ ที่ว่า จันธนอกติดกับกาย แล้วจิตนี้ส่งออกมา นี่ ธาตุที่ว่าอยู่ข้างในลึกเข้าไป ต้องค้นคว้าเข้าไปทุกชั้นทุกตอนเข้าไป ค้นคว้าหาแร่ธาตุอันนี้เข้าไป อันนี้เป็นธาตุอยู่ภายนอก พอปล่อยวางอย่างนี้แล้ว จิตนี้เป็นอิสระ

จิตนี้เป็นอิสระกับร่างกายนี้แยกออกจากกัน ความปล่อยอันนี้ปล่อยจริงๆ แล้วเข้าใจตามความเป็นจริง เข้าใจ เห็นตามความเป็นจริงนะ

ความสุขเกิดขึ้นเป็นอกุปปิธรรม ความที่เป็นอกุปปิธรรม ฟังสิ จากที่ทองคำเป็นส่วนผสมกับวัตถุอื่นมันกลมกลืนเป็นเนื้อเดียวกัน แล้วอย่างไรรู้ก็ต้องเป็นเนื้อเดียวกัน เราแสวงหาทองคำ เราคิดว่าเราจะไปแสวงหาแลกเปลี่ยนมาที่ในร้านค้าก็ได้ เป็นทองคำบริสุทธิ์เหมือนกัน อันนั้นเป็นโลกเขา แต่ถ้าเป็นสัจจะความจริงนี้ ทองคำหรือแร่ธาตุในหัวใจ เราต้องสร้างสม เราต้องหาของเราเอง เราจะแลกเปลี่ยน

เราคิดจะแลกเปลี่ยน คิดแต่ออกไป อันนั้นมันเป็นกิเลสพาคิด ในวิปัสสนาจะเกิดสิ่งอย่างนี้ตลอด สิ่งที่ว่ามันจะเอาความมั่งง่าย เอาความสะดวกสบาย จะเอาทางลัดใจ นี่ถ้าเป็นอกุปปิธรรม คือใจของเราที่รู้หลักความเป็นจริงแล้วมันแยกส่วนออกมา อันนี้เป็นฐานของใจที่ไม่แปรสภาพอีก ทองคำอย่างนี้มันก็มีอยู่ที่หัวใจของเรา แต่ทองคำมันยังมีค่าของมันอยู่ตลอดไป ค่าของมัน ถ้าสิ่งใดมีค่า สิ่งนั้นมีการเทียบเคียง สิ่งใดมีการเทียบเคียง สิ่งนั้นเป็นความทุกข์ เห็นไหม ทุกข์มากทุกข์น้อยมันต้องมีในหัวใจตลอด

จิตนี้เป็นอกุปปิธรรม จิตนี้เป็นจิตที่ว่าง ว่างอันนี้มันเป็นความว่างที่ว่าเป็นผลของการประพฤติปฏิบัติ แต่พลังงานของสัมมาสมาธิ เราต้องสร้างขึ้นมาสัมมาสมาธิ สมาธิที่เกิดขึ้นเป็นพลังงาน เห็นไหม เราจะสร้างเข้าไปเพื่อจะค้นคว้าหาแร่ธาตุต่อไปๆ เราจะต้องหาแร่ธาตุเข้าไปจนถึงตัวธาตุที่เป็นธาตุรู้จากภายใน ถ้าถึงธาตุรู้

แต่การแสวงหาเข้าไปมันจะมีการต่อต้านออกมาตลอด มีการต่อต้านจากกิเลส กิเลสจะหลบหลีกเร้นถ้าใจเรามีพลังงานนะ ใจเรามีพลังงานอยู่ สิ่งที่ว่าเคยมีอำนาจวาสนา สิ่งที่เคยมีอำนาจวาสนา เขามีอำนาจเหนือเรา สิ่งที่มีอำนาจเหนือใจนี้ บังคับใจนี้ให้เป็นข้าทำงานไปตลอดเวลา ถ้าไม่มีธรรมขึ้นมา เขาเป็นใหญ่ในหัวใจ

แต่ถ้าเราสร้างสมขึ้นมา เราเป็นลูกศิษย์ตถาคต เราเข้าใจเรื่องของธรรม เราจะหาธรรมนี้เป็นที่อยู่ของใจ ใจให้ใจกับธรรมนี้เป็นความสุขของเรา เราแสวงหาอยู่นี้ ถ้าใจอย่างนี้ขึ้นมา กิเลสเวลาธรรมเด่นขึ้นมา กิเลสมันจะหลบตัวออกไป นี่พอกิเลสหลบตัวออกไป หลบตัวนะ กิเลสหลบไม่ให้เราเห็นตัว นี่มันถึงต้องเป็นการค้นคว้า การค้นคว้า การพยายาม...

...ก้าวเดินขึ้นไปนะ สิ่งที่กำลังก้าวเดินขึ้นไป กำลังเดินขึ้นไปได้ ขึ้นไปได้ มันเกิดขึ้นมาจากเราล้มลุกคลุกคลานมามันก็เป็นเครื่องพยานยืนยันว่าเราล้มลุกคลุกคลานมาตลอดอยู่แล้ว แล้วเรากำลังก้าวเดินขึ้นไปของเรา จนถึงที่สุด มันถึงว่า ญาณ อุทปาติ เหมือนกัน วิชชา อุทปาติ วิชชาเกิดขึ้น อาโลโก อุทปาติ มันต้องเกิดขึ้นมาแต่ชชาติ

มันจะขาดออกไป ขาดออกไป ภายกับจิตนี้แยกออกจากกัน ภายกับจิต เห็นใหม่ ธาตุก็เป็นธาตุออกไป ทองคำสะอาดขึ้นไปเรื่อยๆ ความเป็นทองคำนั้นจะสะอาดของเขาขึ้นไปๆ ธาตุหมุนขึ้นไป นี่ก็เป็นอุปุปธรรมเข้ามา อุปุปธรรมขึ้นมาเป็น ๒ ชั้น ๓ ชั้น เรื่อยขึ้นไปๆ การก้าวเดิน เพราะเราต้องก้าวเดินขึ้นไปเรื่อย นี่ใจที่เป็นอุปุปธรรมมันเป็นผล

ผลที่เว้งว่างนะ ผลที่ไม่เหมือนกับเริ่มต้นปฏิบัติใหม่ๆ เราล้งเลสงสัยไปหมด ปฏิบัติใหม่ๆ เราล้งเลสงสัย เราให้ค่าของเราอย่างไร “นี่เมื่อไหร่ประพตติปฏิบัติไปจะได้ผลขนาดไหน ผลนั้นจะเป็นอย่างไร” เห็นไหม ความล้งเลสงสัยนี้ก่อดังความคิดของเราไว้ตลอดเวลา ก่อดังความคิด มันคิดได้เท่านั้น คิดได้อย่างนั้นนะ นี่ในความคิดของเรา คิดในวงของขันธ ในวงของทรงขังใจ

ทรงขังของใจ ขันธ ๕ นี่มันครอบคลุมใจอยู่ ทรงขังของใจมันคิดได้ขนาดนั้นมันกัวนเวียนอยู่在那นั่น วณเวียน จะตรีกได้ละเอียดขนาดไหนมันกัวนเวียนอยู่อย่างนั้น เห็นไหม ถึงบอกว่า ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ถ้าผู้ใดปฏิบัติธรรมคั่นเดา ถ้าคั่นเดาธรรม ความคั่นเดา ตรีกนี้คือการคั่นเดา เพราะมันตรีกเอา ความตรีก ความหมายเอานี้เป็นความคั่นเดา ถ้าเป็นความคั่นเดามันจะเป็นความจริงขึ้นมาได้อย่างไร? มันไม่เป็นความจริง มันจะเว้งว่างขนาดไหนมันก็ไม่เป็นความจริง มันต้องพยายามค้นคว้า

ถึงตรงนี้ อุปุปธรรมอย่างนี้แล้วจิตมันจะว่าง แล้วมันจะเว้งว่าง ความเว้งว่างมันเข้าใจว่าเป็นผลไป นี่ถึงบอกว่า เทียบถึงความมหัศจรรย์ของใจที่มันประพตติปฏิบัติขึ้นมาเป็นชั้นเป็นตอน นี่ทั้งๆ ที่ว่ายังมีสิ่งปกคลุมอยู่นะ มันยังให้ค่าให้ความสุขกับใจเราได้ขนาดนั้น ใจจะมีความสุขมากในผลของการประพตติปฏิบัติ แต่จะมีความทุกข์หรือความที่ว่าโดนก่อดังอยู่โดยกิเลสชั้นบนนี้ มันก่อดังอยู่ อันนั้นเป็นความทุกข์ ความสุขของสิ่งที่ประพตติปฏิบัติมานั้นเป็นความสุขที่เราเสวยมาตลอด จิตนี้มันรับรู้มา มันมีความสุขของมันขึ้นมาตลอด นี่คือนี่ที่ยืนยัน

แต่ความทุกข์ก่อดังอยู่ข้างบน ก่อดังอยู่ข้างบนเพราะว่ามันเป็นความทุกข์ที่ละเอียดเข้าไป นี่เราต้องพยายาม มันจะเว้งว่าง มันจะมีความสุข เราเสวยสุขไปตลอดๆ ค้นคว้าหา นี่จิตที่

เป็นอกุปกรรมนั้นเป็นสิ่งที่ว่าจิตนี้เป็นผล จิตที่มีคุณค่า จิตที่สะอาดบริสุทธิ์ แต่สิ่งที่ว่ากดวงอยู่ในหัวใจนั้นเป็นสิ่งที่เปื้อนกิเลสกดวงอยู่ชั้นบน ต้องขุดคุ้ยค้นคว้าธาตุนั้นขึ้นมา ธาตุนั้นถ้าค้นให้เจอ เห็นไหม การค้นคว้านี้

ถ้าไม่ค้นคว้าจะหลงไปตรงนี้ จะเคลิ้มไปจากตรงนี้ แล้วจะอยู่ตรงนี้นั้นจะ ปกคลุมอยู่ตรงนั้น จะกกไว้ใจ กกใจของตัวเองไว้ ความประพฤติปฏิบัติก็คิดว่าอันนี้เป็นผลการประพฤติปฏิบัติแต่จริงๆ คือการทรงใจไว้เฉยๆ ทรงใจให้อยู่ในความสงบไว้ พยายามรักษาใจไว้ไม่ให้สิ่งใดมา กวนใจขึ้นมา สิ่งใดมา กวนคืออวิชชาที่อยู่หัวใจนะ ถึงเวลาแล้ว ถ้าเขาอยู่พักหนึ่ง เขาต้องออกแสวงหาเหยื่อของเขา เขาต้องหาทางออก หาอาหารของเขา เขาจะขุดคุ้ยใจดวงนี้ให้ตื่นขึ้นมา ใจดวงนี้ให้ทุกขขึ้นมา นี่ความทุกข์อย่างละเอียดเข้ามาในหัวใจมันจะแสดงตัวออกมา แสดงตัวออกมาเราก็ต้องพยายามทำใจไว้ ผู้ที่พยายามรักษาใจของตัวเองโดยไม่รู้ใจ จะทำความสงบเข้าไป จะพยายามรักษาใจ

ใจดวงนี้ต้องรักษาให้มันสงบไว้ การรักษาให้สงบไว้ นั้นคือการประพฤติปฏิบัติอยู่ไม่เข้าใจใจ เข้าใจว่าสิ่งนี้คือความบริสุทธิ์ของใจ แต่จริงๆ คือว่าใจดวงนั้นมีสิ่งที่ว่าเล่ห์เหลี่ยมของกิเลสมันหลอกใจอยู่ใจ มันหลอกที่ละเอียดเข้าไป เพราะสิ่งที่ว่าเราหักแข็งหักขา คือว่าเราชำระกิเลสมาเป็นชั้นๆ เข้ามา จิตที่ประพฤติปฏิบัติมันตัดขาดแข็งของกิเลสเข้าไป สิ่งที่เป็นภายในเขาก็ต่อต้านโดยความเป็นภายในของเขา เขาต้องหลบหลีกหาเกินของเขาอย่างนั้นนะ

ความจะแสวงหา เพราะความแสวงหาภายใน ความขุดคุ้ยหาแร่ธาตุ ธาตุนี้ถ้าเจอมันจะเป็นกามธาตุ ธาตุที่เป็นกาม เห็นไหม ธาตุที่พาเกิดพาดาย พาเป็นพาไปอยู่ นี่ธาตุตัวนี้มันถึงหาได้ยากหาได้ยากเพราะว่ามันเป็นสิ่งที่จุบประกายความคิดออกมาจากภายใน นี่มันต้องคุ้ยเข้าไป พยายามสังเกตสังเกตอย่างเต็มที่ มันต้องมีพลังงานมากมหาศาล ในพระไตรปิฎกว่าเป็นมหาสติ มหาปัญญา

จะเป็นปัญญา เป็นสติธรรมดาข้างนอกนี้ เป็นสติปัญญาที่เราใช้กันมาตลอด จะไปใช้กับตรงนี้ ตรงนี้ไม่ทัน ไม่ทันกับความพลิกแพลงของกิเลสอันนี้แน่นอน ถ้าเราใช้สติปัญญา คือเรายังรักษาของเราไว้ เราจะค้นคว้าให้เจอ มันจะไม่เจอตรงนี้ใจ มันจะไม่เจอตรงนี้มันก็รักษาไว้เฉยๆ นี่มีอำนาจวาสนาเท่านั้น ก็ได้แต่ความว่างอันนี้ไว้ ความว่างของใจที่จิตมันระครองใจไว้ ความว่างของใจว่าคิดว่าอันนี้เป็นผล

ถ้าคิดว่าอันนี้เป็นผลนะ ตรงนี้เป็นจุดอันตราย ถ้าคิดว่าตรงนี้เป็นผล ความพลิกแพลงของใจที่จะไปค้นคว้ามันไม่มี เพราะใจ พลังงานของใจ ความคิดของใจมันประหลาดมาก ใจนี้มหัศจรรย์มาก

ถ้าคนเราเบื่อการงาน คนเราไม่ทำงาน นั่งอยู่ หรือพยายามขี้เกียจอยู่ จะมีคนช่วยเหลือได้ มีคนแะให้เดินได้ ทำให้เดินได้ แต่ถ้าใจมีความเข้าใจว่าตรงนี้เป็นผลของงาน จะไม่มีทางพลิกแพลงได้เลย ต้องให้ใจดวงนี้พยายามเข้าใจ ใจดวงนี้เริ่มล้งเลสงสัย จะล้งเลสงสัย เพราะว่ามันมีความแปลกประหลาดของวิชา ของกามธาตุนี้มันลุดออกมาจนได้ ถ้าจิตที่เรารักษาให้มันสงบไว้นั้น พลังงานมันน้อยลงใจ สัมมาสมาธิอ่อนตัวลง พออ่อนตัวลง กิเลสมันออกได้เต็มที่นะ มันจะออกมาให้เห็นหน้า ความที่ออกมาให้เห็นหน้าเราจะตะครุบตัวมันได้ เพราะเราตั้งใจทำอยู่ ถ้าเราตั้งใจทำอยู่ เราจะได้ตะครุบตัวของกามธาตุได้

ถ้าเราตะครุบตัวของกามธาตุได้นะ นี่กามธาตุ ธาตุของกาม เป็นธาตุเหมือนกัน เห็นไหม ทองคำที่เราหลอมเข้ามาแล้วว่าเป็นทองคำบริสุทธิ์ เห็นไหม จะเข้ามาตรงนี้ มันมีส่วนผสม มันไม่ใช่ทองคำ ๑๐๐ เปอร์เซนต์ไง เพราะว่าไม่ใช่ทองคำ ๑๐๐ เปอร์เซนต์ ทองคำที่ว่าทองคำ รูปพรรณ ทองคำรูปพรรณมันต้องมีส่วนผสมใช้ไหม ถึงจะทำเป็นทองคำรูปพรรณได้

นี่ก็เหมือนกัน ใจนี้มันมีความเป็นไป ใจนี้มันเป็นตัวมันเอง ใจนี้มันเป็นตัวธาตุ เป็นตัวกาม เป็นตัวภพ เป็นตัวสวय ถ้ามันจะให้คุณค่ากับหัวใจดวงนี้ด้วยคุณค่ามาก สิ่งที่ใจนี้จะข้ามพ้นจากกิเลส ตรงนี้เป็นจุดสำคัญที่สุด จุดสำคัญที่สุดเพราะว่ามันให้พลังงานมากที่สุด ให้พลังงานเป็นบวกหรือเป็นลบ เห็นไหม ถ้าเป็นบวก เราชนะ มันก็เลยเป็นบวก ถ้าเราให้เป็นลบ เราจะหลงไหลไปตรงนี้ตลอด

นี่ถึงข้ามได้ยาก ตรงกามภพนี้ข้ามได้ยากมาก ข้ามได้ยากต้องพยายามค้นคว้า พยายามของเรา เปรียบเหมือนการทำงานทำธุรกิจ เห็นไหม ถ้างานข้างล่างมันก็เป็นงานของข้างล่าง ถ้างานของข้างบนมันก็จะป็นงานของข้างบน คืองานของผู้ควบคุมงานทั้งหมด ควบคุมใจ มันรับผิดชอบสูงกว่า ความที่รับผิดชอบสูงกว่ามันต้องมีความกดถ่วงของใจ ความเครียดความทุกข์ของใจมันต้องมากกว่า

แต่ถ้าทำงานจนชำนาญ เราชำนาญงานใจ เรารับผิดชอบต่องานมา เราค้นคว้าของเราไป นี่ใจมันจะหมุนออกไปๆ ความที่ใจหมุนออกไป นี่ค้นคว้าเข้าไป แต่ต้องมีนะ ถึงเวลาทำขนาดไหนก็

แล้วแต่ พลังงานมันใช้มาก พอมันใช้มาก สมาธิตันจะอ่อนตัวลง พอสมาธิอ่อนตัวลง มันทำงานไป งานนี้เป็นงานของกิเลส เป็นความคิดของฝ่ายเขาทั้งหมดเลย

จากเดิมเขาหลับตัวอยู่ แต่ในเมื่อเจอกันซึ่งๆ หน้าแล้ว เจอตัวของเขา จะชำระล้างเขา เขาหลอกเอาซึ่งๆ หน้า จะลึ้มไปซึ่งๆ หน้าเลย ความลึ้มหมายถึงว่า ความคิดของเราใช้ใหม่ ความคิดของเรา ถ้าเรามีสติอยู่ มีปัญญาอยู่ แล้วเราหมุนออกไป ความคิดนี้จะเป็นปัญญา ปัญญาที่เข้าไปต่อสู้อย่างไร ต่อสู้ว่าให้เห็น ญาณจะเกิดขึ้นจากความคิดนี้ แต่ถ้าญาณไม่เกิดขึ้น เห็นใหม่ สมาธิเราอ่อนตัวลง ความคิดนั้นเป็นความคิดของกิเลสทั้งหมด ความคิดของกิเลสใจ ความคิดฝ่ายของเขาจะมากกว่า ความคิดของเขามากกว่า มันจะมีอำนาจมากกว่า มันจะใช้เล่ห์กระเท่ห์หลอก

ในการวิปัสสนาอยู่ เราเข้าใจว่าเราวิปัสสนาอยู่ แต่วิปัสสนาอยู่ กิเลสมันก็หลอกไปในวิปัสสนานั้นใจ แล้วเราเข้าใจว่าเป็นผลก็มีนะ ถ้าเราเข้าใจว่าเป็นผลจะนอนอยู่นั่น นี่ความหลงผิด หลงถูกในขั้นนี้ยิ่งมหาศาลเข้าไป เพราะมันละเอียดอ่อนกว่ามาก ความละเอียดอ่อนจากกิเลสที่มันจะรักษาตัวมันไว้ให้ได้ใจ จะรักษาตัวมันเองให้อยู่คงกับใจอันนี้ จะให้ธาตุนี้บริสุทธิ์ไปไม่ได้

ทีนี้ ให้ธาตุนี้บริสุทธิ์ไปไม่ได้ เรา ในเมื่อโดนกิเลสมันขับไสให้การวิปัสสนาเราล้มลุกคลุกคลานนี้ มันจะให้ผลกลับเป็นความทุกข์ “เมื่อไหร่หนอ งานจะจบจะสิ้น เมื่อไหร่หนอ การต่อสู้นี้มันจะถึงที่สุด” นี่บางทีมันรำพึงรำพันนะ รำพึงรำพันแล้วถ้าย้อนกลับไปสู่มันก็ยังดี รำพึงรำพันแล้วถอยๆ แต่ถอยมาตั้งหลักไว้แล้วเข้าไปสู้ใหม่ เข้าไปสู้กับความคิดนี้ ถ้าเราชนะเมื่อไหร่ ความคิดนั้นหยุดเมื่อไหร่ เราจะมีความสุข

ถ้าความคิดนั้นยังหยุดไม่ได้ เห็นใหม่ ความคิดนั้นเราไม่ได้คิดแต่เรื่องปกติ ถ้าขั้นข้างนอกนี้คิดแต่เรื่องของความยึดมั่นถือมั่นในเรื่องของโลก แต่ความคิด เรื่องของกามธาตุ เรื่องของธาตุกาม มันจะคิดออกมาแต่เรื่องของกาม ถ้าคิดแต่เรื่องของกาม ก็คิดแล้วให้อารมณ์ในทางลบกับหัวใจดวงนั้นมาก

ถ้าคิดในทางบวก คือธรรมจักร ถ้าธรรมจักรหมุนเข้าไป คิดแล้วก็จะปล่อยวางความคิดของเขา ธรรมจักรเคลื่อนเข้าไปๆ จะอ่อนตัวลง ความคิดนั้นจะอ่อนตัวลง ใจนี้เสพกับใจตัวเองนะ มันจะเห็นคุณเห็นโทษของที่ว่า ความคิด กามนี้ เราเข้าใจว่ากามนี้อยู่ที่เรื่องของร่างกาย เรื่องของความคิดออกไป แต่ความจริงแล้วมันอยู่จากภายในอันนี้ต่างหาก นี่มันจุดประกายจากตรงนี้ขึ้นมา ความคิดของกามมันถึงจะพุ่งออกไปข้างนอก แล้วก็ออกไปเป็นเรื่องของโลกๆ เขา แต่ถ้า

เรื่องของโลกเขา เขาไม่เห็นตรงนั้นก็เป็นเรื่องของโลกเขา เขาก็เป็นความเห็นของเขาไป อันนั้นเป็นเรื่องของโลก

แต่อันนี้เป็นเรื่องของธรรม เรื่องของธรรมคือใจที่เป็นธรรม ใจที่ก้าวเดินขึ้นไปจนมีบาทมีฐานเข้าไปถึงธาตุของกาม เห็นไหม จากธาตุภายนอกเข้าไปธาตุภายใน ธาตุของกาม กามนี้ที่ออกจากภายในเข้ามา นี่มันจะต่อสู้กันอย่างรุนแรง พอรุนแรงขึ้นมาเราก็ต้องเสริมด้วยความรุนแรง ความรุนแรง กำลังของใจขึ้นไป เกิดจากพลังงานที่ว่าอ่อนด้อยนั่นละ

ใจที่อ่อนด้อย ใจที่ไม่มีพลังงานนั้น กับเราสร้างขึ้นมา มันเหมือนกับข้างล่างอย่างหนึ่ง เหมือนกับข้างล่างคือความคิดของใจ พลังงานของใจจะเกิดขึ้นโดยมันเพิ่มขึ้นมาโดยการสร้างของเรา เรามีพยานมีหลักฐานไง หลักฐานเครื่องยืนยันของใจหมุนเข้าไป มันจะเร็วมาก หมุนอย่างรวดเร็ว ต่อสู้กันรวดเร็ว เพลงรบของกิเลสกับธรรมนี้ พับๆ พับๆ จบ จบแล้วเราตั้งต้นใหม่ๆ แพ้ชนะอยู่อย่างนั้น อยู่ในกลางหัวใจของเราอย่างนั้น

กลางหัวใจของเราเป็นสนามรบ สมรภูมิของอวิชากับวิชาคือกลางหัวใจ ไม่ใช่อยู่ในป่าในเขาหรืออยู่ที่ไหนหรอก ในป่าในเขานี้เป็นสัปปายะ เป็นสัปปายะที่ว่าเครื่องดำเนินเท่านั้น ถึงจริงๆ แล้วนี้หมู่คณะก็อยู่ด้วยไม่ได้ เพราะต้องอยู่คนเดียว หมู่คณะมันดึงความกังวลของใจดวงนี้ออกมาคิดจากภายนอกไป มันดึงการงานออกมาสัมผัสข้างนอก

ถึงว่า ข้างนอกนี้ถึงจะเป็นป่าเป็นเขาเป็นที่ว่าเป็นชัยภูมิสมควรแก่การงานแล้ว แต่เวลาประพฤติปฏิบัติเข้าไปข้างในแล้ว สมรภูมิภายใน นี่สัปปายะภายใน สัปปายะที่พอดีกับกิเลส กับพอดีกับธรรมที่มันประหัดประหารกันอยู่ภายในหัวใจ ถ้ามันพอดีเมื่อไหร่ ธรรมจักร จักรนี้มรรค อริยสัจจ มรรคสามัคคี ถ้าสามัคคีรวมตัว รวมตัวจะเกิดพลังงานอย่างสูง สมุจเฉตปหาน กามธาตุนี้ขาดออกจากใจเลย เห็นไหม

ใจนี้เป็นกามธาตุ แล้วเป็นกามธาตุพร้อมกับกาม แล้วกามมันหลุดออกไปจากใจได้อย่างไร? หลุดออกไปด้วยแรงของสมุจเฉตปหานของธรรมจักรของภาวนามยปัญญา ภาวนามยปัญญานี้เกิดขึ้นแล้วหมุนเข้าไป ขำระขาดออกไป ขาดเลย ว่างหมด คราวนี้ถึงจะเป็นความว่างจริงๆ คราวนี้จิตถึงบริสุทธิ์ในทางโลก จิตนี้โลกว่าบริสุทธิ์นะ สิ่งที่เป็นบริสุทธิ์ เห็นไหม ทองคำที่บริสุทธิ์นี้เป็นสิ่งที่เป็นบริสุทธิ์ มีคุณค่ามากกับการประเมินราคา แต่ในเมื่อสิ่งที่เป็นบริสุทธิ์ของโลกเขา ถ้าในหัวใจมันมีคุณค่านี้ มันคำนวณเป็นราคาได้ สิ่งที่มีคุณค่ามันคำนวณเป็นราคาได้ นี่มานะ ๘

มานะจะเกิดขึ้น ความเป็นทิฐิमानะเกิดขึ้นกับหัวใจดวงนั้นมากเลย นี่มานะ สูงกว่าเขา มีน้ำหนักรมากกว่าเขาก็ดูมากกว่าเขา สิ่งที่มีน้ำหนักรมากกว่าเขามันมีโดยธรรมชาติ มันมากกว่าเขา มันก็เป็นมากกว่าเขาโดยเนื้อหาสาระ แต่มันก็มีสำคัญว่าสิ่งนี้มีอำนาจสูงกว่าเขา ต่ำกว่าเขา หรือเสมอเขา ถ้ามีอำนาจเท่าเขาก็สำคัญว่ามีอำนาจเท่าเขา มีอำนาจเหนือเขา นี่คุณค่าของมันไง

ความที่เป็นคุณค่า เห็นไหม ถึงจะมีความบริสุทธิ์ในแร่ธาตุนั้น นี่ธาตุรู้ กับถ้าเป็นธาตุของธรรมมันจะเป็นอีกคนละธาตุเลย ธาตุของธาตุรู้ เห็นไหม ธาตุรู้ จิตเดิมแท้นี้ผ่องใส จะว่างตลอด มันให้คุณค่าเป็นความสว่างไสวในหัวใจนั้น ใจนี้จะเป็นจิตเดิมแท้นี้ผ่องใส แต่หมองไปด้วยอุปกิเลส คือคุณค่าอันนั้น มานะของใจดวงนั้นไง มานะของใจดวงนั้นจะให้ค่าใจดวงนั้น พอให้ค่าใจดวงนั้น นี่ยิ่งละเอียดอ่อนเข้าไป

แร่ธาตุที่ว่าธาตุรู้ๆ ที่เราจะหาธาตุรู้นี้อยู่ที่ไหน เราหาไม่เจอนะ เพราะว่าคุณค่าที่มันให้ ให้เรามีอำนาจเหนือเขา แล้วก็ส่งออกมาข้างนอก เรามีอำนาจเหนือเขา เราดีกว่าเขา แล้วก็ปล่อยตัวเองไว้เราว่าง เราว่าง เราว่างออกหมด

งานการขุดคุ้ยหาแร่ธาตุนั้นนี้ไม่มีทางจะหาได้เลยถ้าไม่มีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ไว้ก่อน เป็นไปไม่ได้เลย จะเป็นไปไม่ได้ มันเป็นเรื่องที่มหัศจรรย์เหนือห้ศจรรยใดๆ ทั้งสิ้น แต่เพราะว่ามีเราอยู่ในหลักของธรรม แล้วใจนี้ศึกษาพระไตรปิฎกมา หลักของธรรมจะบอกว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องแปรสภาพตลอดเวลา นี่มันจะแปรสภาพ บอกว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายต้องดับไปเป็นธรรมดา เห็นไหม เป็นธรรมดาของเขาถ้าเป็นธรรม แต่ไม่เป็นธรรมดาเพราะมันมีกิเลส มันไม่ธรรมดาเพราะมันมีเชื้ออยู่

ความที่เป็นเชื้ออยู่นี้มันหลอกหลอนเราอยู่ตลอดเวลา ความที่หลอกหลอน เห็นไหม หลอกหลอนว่าหมดแล้ว หลอกหลอนว่าให้เราอยู่กับตรงนั้น หลอกหลอนว่าให้เราถ่มกราบอยู่กับสิ่งนั้น สิ่งที่ว่าป็นทองคำบริสุทธิ์นี้ เราเทศุนมาก เราเกิดเทศุนอวิชาไว้ในกลางหัวใจของเรา เราไม่สามารถจะทำลายอวิชาได้เลยเพราะเราไปเทศุน เราแสวงหามาเพื่อจะทำลาย สิ่งที่เราจะทำลาย เราก็กลัวว่าเราจะทำลายแล้วมันจะไม่มีที่อยู่ที่อาศัย ทำลายแล้วเราจะทำลายตัวเราเองได้อย่างไร

เรื่องของอวิชา เรื่องของการสงวนรักษาไว้ ความสงวนหัวใจนะ สงวนผลใจ เราคิดว่าสิ่งนี้เป็นผล สิ่งนี้เป็นผลแล้วเราไม่กล้าทำลายผลของเรา เรารักษาสผลของเรา เห็นไหม ผลคือสมบัติของเรา ใครก็อยากจะให้สมบัติของเราอยู่กับเราไปตลอด แต่สมบัติอันนี้เป็นสมบัตินามธรรม

สมบัติของโลกเป็นความเคยใจ ในเมื่อใจมันเคยกับสมบัติของโลก ใจมันเคยสัมผัสกับสนธิสัญญาต่างๆ ที่เราเคยมีไว้กับใจหัวใจของเรา เรามีสิทธิเสรีภาพอะไร สิทธิต่างๆ ที่เราผูกมัดไว้ เราก็อิงสงวนรักษาไว้เรารักษาไว้ตลอด แต่อันนี้มันเป็นเรื่องที่ว่าเราไม่รู้ มันถึงสงวนไปๆ

ความที่สงวนไป นั่นนะ นี่ถึงว่า คือธาตุรู้

ธาตุทั้ง ๖ ดิน น้ำ ลม ไฟ อากาศธาตุ ธาตุรู้ ธาตุนี้เป็นธาตุของสสาร เป็นธาตุที่ว่าเป็นธาตุของสสาร เป็นธาตุของธาตุรู้ที่เวียนตายเวียนเกิด จิตปฏิสนธิมันอยู่ตรงนี้ไง จิตปฏิสนธิ นี่วิญญาณปฏิสนธิ วิญญาณธาตุ วิญญาณขันธ ในขันธ ๕ นี้ เราชำระล้างเข้ามาเป็นชั้นเป็นตอนเข้ามา เพราะมันเป็นวิญญาณในการก่อร่างสร้างตัวขึ้นมาแล้วถึงออกมาเป็นผล วิญญาณตัวนี้เป็นตัวฐานส่งออกมาถึงปลายเหตุ ปลายเหตุที่เราชำระล้างเข้าไปเป็นชั้นๆ เข้าไป สิ่งนี้เป็นสิ่งที่จับต้องได้ เพราะมันเป็นอารมณ์ เหมือนกับวัตถุที่เราจับต้องได้เลย

สิ่งที่จับต้องได้ เพราะจิตนี้มันจับจิตได้ จิตนี้กระทบกับสิ่งนั้นได้ แล้วปล่อยวางได้เป็นชั้นเป็นตอนเข้ามา แต่สิ่งที่ว่ามันเป็นตัวธาตุรู้ที่มันเป็นสสารของธาตุ ๖ นี้ มันไม่มีสิ่งใดกระทบกับมัน จะเอาสิ่งใดไปกระทบกับสิ่งนี้ล่ะ? สิ่งนี้กระทบไม่ได้ แต่ในพระไตรปิฎก ในธรรม เห็นไหม “สิ่งใดสิ่งหนึ่งมีการเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งทั้งหลายนี้อาศัยเป็นธรรมดา” มันเกิดดับอยู่ตลอดเวลา เกิดดับในตัวของมันเองนั่นนะ ถ้าเกิดดับในตัวของมันเอง นั่นนะ นี่มันเฉา มันอยู่อย่างนั้น

ถ้าธรรมจักร ینگานของการขุดคุ้ย ขุดคุ้ยหาแร่ธาตุใจ นี่กามธาตุเข้ามา เราก็ขุดคุ้ยแสนยาก แต่เราก็เจอ กามธาตุของเราขึ้นมา แล้วเราวิปัสสนาด้วยพลังงานของเรา ด้วยแรงของเรา มันจะปลิ้นปล้อนหลอกลวงขนาดไหนเราก็ล้มลุกคลุกคลานเชื่อเขาไปมาอยู่พักหนึ่ง เชื่อบ้าง แพ้เขาบ้าง ชนะเขาบ้าง สู้กันมาตลอด แต่จะแพ้เป็นส่วนใหญ่ พอชนะขึ้นมา มันขาดเข้ามา นี่อันบนนี้เราต้องขุดคุ้ยหาเหมือนกัน งานสิ่งนี้มันต้องละเอียดอ่อนกว่า พยายามเฝ้ามองอยู่ เฝ้ามองอยู่ถึงนั้น ความเกิดขึ้นและความเฉาของใจ นี่ความเฉา

“จิตเดิมแท้นี้ผ่องใส หมองไปด้วยอุปกิเลส” นี่มันเห็นชัดเจนถ้าจับได้แน่ มันจะเป็นไปโดยธรรมชาติของมัน มันผ่องใสแล้วมันเศร้าหมอง เศร้าหมองแล้วผ่องใส ผ่องใสแล้วเศร้าหมอง สิ่งนี้หรือ สิ่งที่เป็นธรรมชาติ ธรรมชาติมันต้องมีคุณค่ามากกว่านั้นสิ นั่นนะ พอความลึกลับสงสัยเข้าไปจับ เข้าไปสังเกต สังเกตต้องจับได้ สังเกตต้องเห็น ถ้าเห็นสิ่งนั้น นั่นคือจับตัวธาตุรู้

จากกามธาตุเป็นธาตุรู้อีกชั้นหนึ่ง ธาตุรู้ที่เป็นธาตุแท้ๆ อยู่ในหัวใจ นี่ตัวธาตุรู้ก็คือตัวที่อยู่ของอวิชชา คือตัวอวิชชาก็ได้ ถ้าทำลายตัวอวิชชา มันจะเป็นญาณหยั่งรู้ ญาณหยั่งภายใน เห็นไหม มหาสติ มหาปัญญา ทำอยู่ข้างนอก ญาณหยั่งรู้ การเฝ้ามองอยู่ภายใน การเฝ้ามองสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ภายใน นี่มันละเอียดอ่อน งานนี้เป็นงานที่ว่ามันไม่เหมือนกับงานในกามธาตุ งานกามธาตุนี้เป็นงานการทุ่มทั้งตัว เห็นไหม

การก่อสร้างโครงสร้าง การก่อสร้างบ้านเรือนกับการตกแต่งภายใน งานที่เป็นศิลปะมากกว่ากัน ละเอียดอ่อนกว่ากันมหาศาลเลย การเฝ้ามองอยู่ภายใน นั่นคือธรรมจักร ธรรมจักรส่วนบนนี้จะหมุนออกไปด้วยความเป็นญาณของเขา มันมีความละเอียดอ่อน เห็นไหม มันไม่เหมือนกับธรรมจักรอยู่ข้างล่าง นี่มันถึงว่า รวมตัวแล้วเป็นญาณ ญาณอันนี้จะเข้าถึงอันนี้แล้วพลิกออกไป พลิกฟ้าคว่ำดินไถ

จากธาตุรู้เป็นธรรมธาตุ นี่ต่างหากที่ว่าเป็นธรรมธาตุๆ ใด ธาตุที่เป็นธรรม นี่พ้นออกไปจากสมมุติทั้งหมด พอพ้นออกไปจากสมมุติแล้ว ถึงบอกว่า ธาตุรู้ก็ยังเป็นสมมุติอยู่เพราะว่ามีสิ่งที่จับต้องได้ สิ่งที่เป็นรูปธรรมนี้เป็นคำพูดว่าบริสุทธิ์ สมมุติกันว่าบริสุทธิ์ ฉะนั้น ธรรมชาตุนีก็ใช้คำว่าบริสุทธิ์ แต่มันบริสุทธิ์แบบธรรมธาตุ บริสุทธิ์แบบพ้นจากสมมุติด้วย

คำว่า “บริสุทธิ์” ในสมมุตินี้มันบริสุทธิ์อยู่ มันแปรปรวนได้ไหม สิ่งที่เป็นรูปธรรมนี้มันจะเศร้าหมองได้ สิ่งที่มีคุณค่าที่สะอาดนี้สกปรกได้ นี่คำว่า “บริสุทธิ์” เพราะมันถึงจุดที่บริสุทธิ์แล้วมันยังแปรปรวน แต่ธรรมชาตุนีไม่แปรปรวน หลุดออกไปจากอวิชชา หลุดออกไปจากการปกครอง หลุดออกไปจากอำนาจของอวิชชาทั้งหมดกลายเป็นวิชา กลายเป็นธรรมชาตุนีหลุดพ้นออกไปจากโลก จากวัฏวน จากทั้งหมด นี่คือธรรมชาตุนี

ธรรมชาตุนี คือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ที่ทรงไว้ก่อน นี่การประพฤติปฏิบัติธรรมก็เพื่อเข้าถึงธรรมอันนี้ ธรรมที่เป็นธรรมสูงสุดในหลักของศาสนา นี่เป็นผลของการก้าวเดินของใจขึ้นไป นี่ถึงว่า ศาสนาพุทธเราเนี่ย เราเป็นชาวพุทธ เรานับถือพุทธศาสนา ศาสนานี้มีแต่มรรคมีแต่ผล ผลที่ผู้ปฏิบัติพ้นออกไปถึงผลอันนั้น เราจะถึงผลอันนั้น เราก็ต้องมีกำลังใจของเรา

จากศรัทธาที่คลอนแคลน พยายามสร้างให้เป็นอจลศรัทธา ถ้าเป็นอจลศรัทธาแล้ว ศรัทธานี้จะคงที่ แล้วทำให้กำลังใจของเรามีมากขึ้น แล้วการก้าวเดินของเราจะก้าวเดินออกไปได้กำลังใจของเรามันไม่คงที่กำลังใจของเราหมุนเวียน เห็นไหม เกิดขึ้น อวิชชาปจฺจุยา สงฺขารา การแปร

สภาพอยู่ตลอดเวลา อันนั้นมันเป็นเรื่องของตัวของเขา แล้วในศรัทธาของเรา ในความคิดของเราก็แปรสภาพ

สิ่งที่แปรสภาพตลอดเวลาคือไม่คงที่เลย ยืนอยู่ด้วยตัวเองไม่ได้ กับสิ่งที่ว่ามันก็แปรสภาพ มันก็ไม่สามารถจะอยู่คงที่ มันถึงเข้ากันได้ ความเข้ากันได้ถึงทำให้เราหละหละใจ กิเลสกับกิเลสเข้ากันได้ ชาติของขันธ เห็นไหม

ดูลงค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดไว้สิ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสเอาไว้ในพระไตรปิฎก เห็นไหม คนเราเข้ากันได้โดยธาตุ พระสารีบุตรมีสาวก ๕๐๐ ลูกศิษย์ของพระสารีบุตรนี่เป็นผู้ที่ว่าเป็นปัญญาทั้งหมด ปัญญาวิมุตติใจ เป็นฝ่ายวิมุตติในปัญญา ใช้ปัญญา จะพูดกันเข้าใจง่าย ในฝ่ายลูกศิษย์ของพระโมคคัลลานะ ๕๐๐ พวกนี้มีฤทธิ์ จะไม่สงสัยในฤทธิ์กันเลย เพราะเข้ากันได้ด้วยธาตุ หมู่สงฆ์นั้นเข้ากันได้ด้วยธาตุ เห็นไหม ลูกศิษย์ของพระเทวทัต ๕๐๐ คิดเหมือนพระเทวทัตออกไปทั้งหมดเลย

ใจของเราเป็นอะไร ชาติของใจของเราเป็นอะไร

ธรรมชาตเป็นธรรมชาตที่บริสุทธิ์ ใจของเรามีธาตุนี้อยู่ แต่โดนปกคลุมไปด้วย อวิชชา ปรมาเจตนา สงขาร...อวิชชา เห็นไหม ปัจจัยการเกิดสังขาร สังขารนั้นก็ป็นความคิดใจ นี่อวิชชาที่เลยเรเวน สังขารนี้ก็เรเวน อวิชชาปรมาเจตนา สงขาร สงขารปรมาเจตนา วิญญาน วิญญานตัวรับรู้ก็เรเวน สิ่งที่เรเวน ใจก็เรเวน เรเวน เป็นอารมณ์ที่เรเวน เรเวนทำให้เราล้มลุกคลุกคลาน การประพฤติปฏิบัติถึงเป็นศรัทธาเฉยๆ ศรัทธาถึงล้มลุกคลุกคลานใจ นี่ต้องเชื่อมั่นในธรรม

ถ้าอวิชชา เห็นไหม ไม่เรเวน วิชชาออกมาเป็นสังขาร สังขารก็ไม่เรเวน เพราะอวิชชาดับหมด วิชชาเป็นความเข้าใจ นี่ออกมา ถ้าออกมาอย่างนี้เป็นประโยชน์กับทุกๆ คน เป็นประโยชน์กับสิ่งนั้น เป็นอจลศรัทธา มันป็นความคงที่ อจลศรัทธามันป็นความอยู่ในหัวใจดวงนั้น ตัวนั้นก้าวเดินขึ้นไปเป็นขั้นเป็นตอนๆ ก้าวเดินขึ้นไปได้ กับจิตที่สทปรกมันไม่ยอมก้าวเดิน

นี่ย้อนกลับมา ธรรมชาตมันมีอยู่ในใจ

มันน่าคิด มันน่าสลดสังเวชใจ หัวใจที่ยังหายใจฟอดๆ อยู่ที่นี่มันมีคุณค่า มันจะสัมผัสกับธรรมดวงนี้ได้ แล้วมันจะเป็นความสุขจริง ความสุขที่ว่าไม่ใช่ความสุขด้วยอามิสสินจ้างต่างๆ ที่ในโลกนี้ที่เราพยายามแสวงหากันอยู่ มันป็นความสุขในอามิสต่างๆ เห็นไหม อามิสที่ในโลกนี้

แสวงหากันอยู่เราก็ไปแสวงหาไปกับเขามาพอแรงแล้ว ต้องใช้คำว่า “พอแรงแล้ว” ถ้าไม่ใช่คำว่า พอแรงแล้ว มันจะแสวงหาต่อไปๆ เป็นเท่านั้น

สิ่งที่เป็นโลกนี้ๆ ถ้ามันจะประเสริฐ มันประเสริฐของมันแล้ว เพียงแต่ว่าโลกนี้ประเสริฐ กันเพราะเขาให้ค่ากับสิ่งนั้น สิ่งนั้นถึงเป็นเงินเป็นทองขึ้นมา สมมุติว่าเป็นเงินเป็นทองก็เป็นเงิน เป็นทองขึ้นมา แล้วมันเป็นส่วนต่าง เราจะเอาส่วนต่างนั้นมาเป็นสมบัติของเราได้อย่างไร เป็น ส่วนต่างเท่านั้น เราได้กำไรมา เห็นไหม ส่วนต่างของบุญกุศล แต่ส่วนต่างของใจยังไม่เกิดขึ้น ถ้า ส่วนต่างของใจเกิดขึ้นนี้เป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป การประพฤติปฏิบัติจะเป็นขั้นเป็นตอนเข้าไป จล ศรัทธาขึ้นมา เห็นไหม จะก้าวเดินขึ้นไป

ส่วนต่างเหมือนกัน แต่ส่วนต่างต่างจากปุถุชน ต่างจากใจที่เป็นกิเลส กับใจที่เป็นธรรม ขึ้นมา เป็นธรรมขึ้นมาๆ ธรรมที่ว่าในหัวใจยังมีธาตุรู้ที่ว่าปกคลุมอยู่ก็เป็นธรรมขึ้นมา ธรรมขึ้นมา ก็มีความสุขขึ้นมาพร้อมไปด้วย นี่จลศรัทธาขึ้นมามันถึงก้าวเดินขึ้นไปได้ๆ ถ้าไม่มีจลศรัทธา ขึ้นมามันก็ไม่ก้าวเดิน

ความไม่ก้าวเดินก็เดินวนเวียนอยู่นั้น ความวนเวียนอยู่ในความคิด เห็นไหม ความวนเวียน ในความคิดกับความวนเวียนอยู่ในวิญญูะมันก็อันเดียวกัน ความวนเวียนอยู่ในวิญญูะ วิญญูะเกิดกับ ใจที่นั่นๆ เกิดจากสวรรค์ เกิดจากนรก ใจนี้ไปเกิด นี่เวียนในวิญญูะ นี่มันก็ไปตกตรงนั้น ใจก็ไป ตกตรงนั้นเพราะใจหมุนไปตรงนั้น นี่เวียนเหมือนกัน เพราะเราไม่เห็นโทษของอารมณ์ที่คิดอยู่นี้ ใจ อารมณ์ที่คิดอยู่นี้มันเป็นโทษ แต่อารมณ์ที่เป็นสุขละ อารมณ์ที่เป็นสุขเราทำไมไม่แสวงหา

ถ้าอารมณ์ที่เป็นสุขเราแสวงหา อารมณ์ที่เป็นสุขขึ้นมามันก็เป็นพื้นฐานของมันไปจน ถึงกับธรรมดาที่ว่าป็นธรรมดาขั้นได้ ธรรมดาถึงว่าประเสริฐ ความประเสริฐของใจดวงนี้ใจ ความประเสริฐของใจ ใจนั้นประเสริฐมาก ประเสริฐขึ้นมาถ้าทำให้ประเสริฐ ใจประเสริฐเพราะ คนทำให้ประเสริฐ ใจเศร้าหมอง ใจทุกข์เพราะเราทำให้ทุกข์ เราทำๆ เรานี้เป็นถึงกลางนะ เรานี้ เป็นคนทำ เราเกิดมาเพราะอะไร เราทำเพราะอะไร เพราะเราไม่รู้ เพราะอวิชชาปกคลุมอีกชั้นหนึ่ง เห็นไหม แล้วถ้าเป็นธรรมดา ถ้าเป็นธรรม ธรรมนั้นเป็นธรรมโดยธรรมชาติ มันออกมามันก็เป็น คุณ เป็นคุณโดยธรรมชาติ เพราะเราไม่รู้

ถึงว่า เราเท่านั้น เราถึงว่าเราแก้ไขเราได้ เพราะเราเท่านั้นมันถึงหมุนขึ้นไปเป็นธรรมจักร ได้ ถ้าเราไม่หมุนขึ้นไปเป็นธรรมจักรมันจะไปไหน เราต้องลงต่ำสิ เราลงต่ำ

นี่ทวนกระแส ชรรมนี่ทวนกระแสของโลก แล้วส่วนที่ทวนกระแสของโลกนี้มีน้อย ส่วนที่ไปตามโลกนั้นมีมาก โลกนี้ไปตามกระแสของโลกเขา โลกไปตามกระแสก็หมุนไปตามโลก โลก โลกพัดไปไง เห็นไหม จากที่สูงพัดลงทะเลทั้งหมด น้ำพัดไปลงทะเลทั้งหมด ชีวิตของเราจะให้เป็นอย่างนั้นหรือ อยู่ในที่สูง เห็นไหม อยู่บนบกเพราะเราประพฤติปฏิบัติ เราพยายามเข้าถึงธรรม เราพยายามก้าวเดินอยู่แล้ว อยู่ในที่ประพฤติปฏิบัติเพื่อจะก้าวให้ถึงธรรม แล้วเราจะปล่อยไปตามกระแสโลกอีกหรือ

ถ้าเราจะทวนกระแส นี่มันก็ต้องคิดขึ้นมาเอง

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้ชี้ทาง เราเป็นคนก้าวเดินเอง ใจนี้จะต้องก้าวเดินของเราเอง ถ้าใจก้าวเดินขึ้นไป ใจจะถึงเอง ถ้าใจถึงเอง เห็นไหม ใจถึงเอง แต่ต้องอาศัยธรรมจักรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วอาศัยนั้นเป็นพื้นฐาน แต่เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ธรรมจักรนั้นจะเป็นของใจดวงนั้นเอง แล้วพอผู้ที่ประพฤติปฏิบัติจนใจนั้นเป็นธรรม จะสงสัยได้อย่างไร

ถึงว่า เวลากราบพระพุทธรูปเจ้าถึงกราบด้วยความสนใจ เห็นไหม กราบองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ต้องรู้ตรงนี้ พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ พระพุทธรูปเจ้าตรัสรู้ธรรม ธรรมถึงว่าสำคัญ ศาสนธรรมนี้สำคัญมาก ถ้าไม่มีศาสนาธรรมเราจะก้าวเดินอย่างไร ตัวธรรมต่างหากตัวที่ทำให้ปุถุชนกลายเป็นสงฆ์ขึ้นมา แล้วใจที่เป็นสงฆ์ขึ้นมาแล้ว พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ถึงรวมเป็นหนึ่งเดียวกัน

เพราะว่าองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ตรัสรู้ธรรมอันนี้ พระสงฆ์สาวกปฏิบัติก็ประพฤติถึงธรรมดวงนี้ ถึงธรรมที่เป็นธรรมดวงนี้ เห็นไหม พอถึงธรรมดวงนี้ ธรรมที่เป็นกลาง แล้วเราเป็นผู้ปฏิบัติ เราต้องพยายามเข้าถึงธรรมดวงนี้ให้ได้ ถ้าเข้าถึงธรรมดวงนี้ นี่พระธรรมถึงสำคัญ

ศาสนาธรรมคือคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสามารถดัดแปลงตนจากคนหนาด้วยกิเลส เป็นคนที่ว่าเชือกิเลส ให้กิเลสผลึกใสไป ให้กิเลสพาก้าวเดินไป จนย้อนกลับเข้ามาได้ ย้อนกลับเข้ามาถึงเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป จนถึงกับว่า พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์อยู่ที่ใจ ใจใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต เห็นธรรมใด ถึงเหมือนกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ทำได้เหมือนกัน

หัวใจมันถึงได้สำคัญไฉน หัวใจที่มีลมหายใจเข้าออกนะ แล้วก็หายใจเข้าออกทิ้งเปล่าๆ ถึงเวลาตายไปแล้วยังมาคิดประพาศปฏิบัติก็ไปอยู่ที่ไหนล่ะ ตอนนั้นมันก็สายไปเสียแล้ว ถ้าคิดว่าตายแล้วค่อยมาประพาศปฏิบัติ คือว่าให้มีเวลาล่วงเวลาก่อนไฉน

ถ้าคำว่า “มีเวลาล่วงเวลา” ก็คิดว่าเวลาตายอยู่ที่ไหน ถ้าคิดว่าเวลาตายอยู่ที่ไหน ความตายมันถึงที่สุด พอความตายมันถึงที่สุด มันถึงจะคิดออกประพาศปฏิบัติได้ ความตายเท่านั้น เอาความตายเข้าแลก เวลาคิด เวลาใจมันอ่อนแอไฉน ใจอ่อนแอว่าเราจะไม่ตายหรือ เราจะอยู่ในโลกนี้ไปตลอดไปหรือไม่ นี่คนเรามันต้องตายทุกคน ถ้ากิเลสยังไม่ตาย ยังต้องเกิดอยู่ คนเราต้องตายทุกคน แต่ถ้ากิเลสออกจากใจแล้ว ตายแล้วไม่เกิดอีก เห็นไหม

ตายเหมือนกัน โลกนี้เกิดมา ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด ชีวิตนี้ต้องตายทั้งหมด ต้องพลัดพรากแน่นอน แต่พลัดพรากไปแบบอาชาไนย พลัดพรากไปแบบผู้ที่พ้นออกจากกิเลส กับพลัดพรากไปโดยที่หมุนกลับมาเกิด แล้วกลับมาเกิดเจอกับวิภวณ เจอกับโลกที่ร้อนรุนแรง โลกหมุนเวียนไปเรื่อย แล้วใจดวงนั้นจะหาอะไรเป็นที่พึ่ง นี่ย้อนคิดตรงนี้สิ

ใจดวงนั้นไปแสวงหาภพชาติใหม่ก็ต้องไปเริ่มต้นกันใหม่ กับใจที่ว่าเบื่อเหลือเกิน เบื่อเรื่องการเกิดการตายแล้ว เบื่อมาก ความเบื่ออันนี้มันจะทำให้เรามีกำลังใจขึ้นมา กำลังใจที่เราจะก้าวเดินออกไป กำลังใจของเรา ถ้ากำลังใจของเรามีมาแล้วนี้ เราจะทำของเราได้ ถ้ากำลังใจของเราไม่มีมา เราก็จะอ่อนแอไปเรื่อยๆ เอวัง

### เพิ่มเติมท้ายกัณฑ์

ธรรมชาต ชาติของธรรม ธรรมที่เป็นชาตแล้ว ธรรมที่สะอาดบริสุทธิ์ ผู้ที่ถึงความสะอาดบริสุทธิ์แล้วใจนั้นเป็นธรรม เพราะมีอยู่ ถึงเป็นชาต ชาติตรงนั้นถึงจะเป็นธรรม “ธรรมชาต” ชาติที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง ชาติที่มีเป็นประโยชน์กับธรรมนั้น ธรรมชาต เอวัง